

УДК 811. 111” 42 (043. 3)

ГРАФОН ЯК ЗАСІБ ВИРАЖЕННЯ ВИМОВНИХ ТИПІВ У ПОСТМОДЕРНІСТСЬКОМУ ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ

Білецька О.В.

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

У статті досліджується графон як графічна новація у постмодерністському художньому тексті на позначення вимовних типів. З'ясовано відмінність між поняттями "вимовний тип" та "вимовний акцент". Графон схарактеризовано у структурному, семантичному й функціональному аспектах. Проілюстровано використання графона на позначення вимовних типів на прикладі вибраних творів сучасної британської постмодерністської прози.

Ключові слова: *графон, графічні новації, графічна форма, вимовний тип, акцент, постмодерністський художній текст.*

В статье исследуется графон как средство выражения типов произношения в постмодернистской лингвопоэтике. Также, уделяется особое внимание разграничению понятий "произносительный тип" и "акцент". Устанавливаются особенности графона как средства выражения произносительных типов в структурном, семантическом и прагматическом аспектах на материале избранных текстов современной британской постмодернистской прозы.

Ключевые слова: *графон, графические новации, графическая форма, произносительный тип, акцент, постмодернистский художественный текст.*

The article highlights the graphon as a type of graphic innovation, the former being characterized in structural, semantic and pragmatic aspects. Special attention is drawn to the characteristic features of the graphon as a stylistic means of expressing pronunciation types in postmodern fiction.

Key words: *graphon, graphic innovations, graphic form, pronunciation type, accent, postmodern text.*

Постановка проблеми у загальному вигляді, її актуальність та зв'язок з науковими завданнями. Розширення можливості доступу до автентичних англomовних постмодерністських художніх текстів підвищує зростання інтересу лінгвістів до вивчення специфіки застосування та функціонування графічних новацій у постмодерністському художньому тексті (ПХТ). Характерною ознакою ПХТ є його нова графічна форма, що виражається неоднорідністю, аструктурністю й хаотичністю завдяки графічним новаціям. До графічних новацій постмодерністського художнього тексту відносимо такі дискретні сегменти, що складаються з найменших конститутивних одиниць графічного рівня (буквених і небуквених графем), які не лише змінюють зовнішній вигляд тексту, сприяючи його візуалізації, але й породжують нове прагматичне значення, набуваючи смислотвірних ознак. До таких новотворів зокрема належить і графон [3; 13; 24; 30], який виступає виразником вимовних типів на графічному рівні в постмодерністському текстотворенні, що й детермінує **актуальність** нашого дослідження.

Метою цієї статті є багатоаспектний аналіз графона як засобу вираження вимовного акценту в постмодерністському художньому тексті.

Окреслена мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- уточнити поняття "графон" у постмодерністському художньому тексті;
- встановити дефініцію та класифікацію понять "вимовний тип" та "вимовний акцент";

– характеризувати стилістичні функції графона як засобу вираження різних вимовних типів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У руслі сучасної лінгвістики актуалізується питання графічних новотворів, як таких, що містять знаки різних семіотичних систем і передають смислову інформацію у складі мовленнєвого повідомлення засобами візуалізації [2; 7; 31; 32; 36; 37; 38]. Діапазони візуалізації тексту уможлиблює низка екстралінгвістичних чинників, як-от глобалізація й науково-технічні здобутки, серед яких слід першочергово відзначити модернізацію поліграфічних пристроїв та комп'ютеризацію [7]. Саме ПХТ відзначається новою графічною формою, яка переважає над змістом, що знаходить свій вияв у поліаспектності й поліфункціональності [2; 28], інтермедіальності [27] та полімодальності [36] постмодерністського текстотворення.

Сьогодні лінгвісти звертаються до аналізу паралінгвістичних іконічних засобів у текстах чат комунікації [11; 31], графічних засобів експресивізації дискурсу преси [5; 24], визначають функції графічних засобів, підкреслюючи вагому роль у візуалізації реклами [12; 23]. Науковці також характеризують використання графона як фонологічного засобу передачі мовної гри у сучасному французькому письмі [29], у казці [8]; як засобу втілення комунікативного мовчання [28] й візуалізації поезії [33]. Як свідчить аналіз сучасних досліджень та публікацій, роль та місце графона як різновиду графічних новацій у якості виразника вимовних типів у постмодерністській поезії залишається недостатньо висвітленою лакуною у працях лінгвістів і потребує ґрунтовних досліджень.

Виклад основного матеріалу дослідження. *Графон* (з грецької: γράφο (graphō) – малювати, писати і φωνή (phōnē) – звук, голос) – стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми, що створює ефект автентичності й достовірності позначення індивідуальних чи діалектних порушень фонетичної норми [21, с. 6]. Іншими словами, графон є виразником різноманітних типів вимови. Тому перш ніж приступити до детальної характеристики графону у вище згаданому аспекті, слід передусім чітко класифікувати такі поняття, які охоплюють *вимовні типи*, а саме:

– *поліетнічна, або національно негомогенна мова*, тобто рідна мова кількох націй, у якій може існувати велике розмаїття вимовних типів. До таких належать зокрема німецька, іспанська, французька, англійська, остання з яких представлена британським, американським, австралійським та іншими варіантами;

– *ідіолект*, тобто індивідуальне мовлення членів тієї самої мовної спільноти;

– *діалект*, який може бути територіальним чи регіональним і є варіантом мови, що відрізняється певними граматичними, лексичними чи фонологічними характеристиками;

– *акцент*, або ж *тип вимови*, який відображає зразки вимови з метою інтерактивного спілкування членами однієї і тієї ж мовної спільноти за її соціальними чи географічними ознаками [26, с. 27–30]. У виробленні навичок вимови чільну роль відіграє національний вимовний стандарт мови; у руслі нашого дослідження розглянемо національний стандарт англійської мови у Великобританії, відомий як південно-англійський варіант (Southern English / RP/ BBC English).

Зауважимо, що первинно термін "акцент" (лат. "accentus" наголос) позначав лише виділення голосом окремих фрагментів у мовленнєвому повідомленні, у той час як у сучасних лінгвістичних дослідженнях термін "акцент" використовується не лише у вузькому сенсі, але й у широкому смислі для опису особливого характеру вимовного типу мовця, який не володіє загальноприйнятою нормою певної мови. Поряд з терміном "акцент" також використовуються терміни "місцевий акцент", "говір", "говірка", що синонімічні з терміном "діалект" [10]. Крім цього, визначають "іноземний акцент", під яким розуміють "фонетичне явище, що є динамічною системою відхилень від загальноприйнятих норм звукового оформлення іншомовного мовлення. Динамічний характер системи порушень зумовлений зміною їхніх

якісних і кількісних характеристик у процесі оволодіння іншомовною вимовою" [18]. У цьому руслі виділяють шість ступенів вимовного іноземного акценту:

- *яскраво-виражений акцент*, який майже унеможливує розуміння почутого, за винятком окремих слів;
- *сильний акцент*, що утруднює розуміння навіть у слухача звиклого до сприйняття мовлення з акцентом, що вимагає багаторазового повторення висловлювання;
- *помірно сильний акцент*, більш-менш зрозумілий для слухача, призвичаєного до спілкування з іноземцями;
- *середній ступінь акценту* зрозумілий для більшості носіїв мови, коли помилки у вимові лише зрідка викликають труднощі у сприйнятті почутого;
- *помірний акцент* або акцент, помітний носієві мови, але такий, що практично не заважає розумінню почутого;
- *дуже слабкий акцент*, наблизений до мовлення носіїв мови [1, с.14].

З вище окреслених дефініцій випливає, що іноземний акцент чи територіальний тип вимови сприймається носіями мови досить стереотипно і є певним індикатором не лише особистісних якостей мовця, але й маркером їх соціального становища; крім того, він асоціюється з рівнем освіти та інтелекту, лідерськими якостями, впевненістю у собі тощо.

Є кілька основних причин, що зумовлюють вимовний акцент. Основна з них – міжмовна інтерференція або вплив рідної мови та артикуляційного апарату, властивого її носіям, на вимову звуків іншомовного походження. Як зауважує В. Кочубей [18, с. 280 – 281], зв'язок "вимовний акцент – інтерференція" не має обов'язкового характеру, оскільки не завжди акцент зумовлюється потенційними можливостями інтерференції. Отже, інтерференція без акценту може існувати, однак акцент без інтерференції не існує.

З'ясувавши відмінність між поліетнічною мовою, ідіолектом, діалектом та акцентом, а також взаємозв'язок вимовного акценту та інтерференції рідної мови, зосередимося на визначенні та класифікації поняття *графон*, оскільки він є виразником вище схарактеризованого розмаїття вимовних типів.

Термін "графон" уведений в науковий термінологічний корпус В. А. Кухаренко на позначення навмисного спотворення орфографічної норми з метою відображення порушення фонетичної норми, що віддзеркалює індивідуальні чи діалектні особливості вимови [21, с.19]. У сучасних лінгвопоетичних розвідках графон також детермінують як *фонографічний стилістичний засіб* [20; 24], *графічний засіб* [19; 29], *графостилістичний засіб* [9]. Синонімічне функціонування згаданих дефініцій утруднює ідентифікацію цього мовного явища через те, що графон розглядають як одиницю різних мовних рівнів.

Оскільки графон виражається гетерогенними графемами (буквеними і небуквеними), то й питання щодо його приналежності до певного мовного рівня безпосередньо залежить від конкретного ракурсу дослідження, серед яких ми виокремлюємо *дифузний та лінгвосинергетичний*.

До *дифузного підходу* відносимо такий, який передбачає виокремлення у графоні пріоритетної складової залежно від певного мовного рівня (фонологічного, графічного або поєднання цих двох на проміжному фонографічному мовному рівні). Так, графон визначають як:

- *орфографічне* відхилення від норми з метою фіксації *фонетичних* особливостей вимови [21; 25];
 - *стилістично релевантне спотворення орфографічної норми*, що передає індивідуальні чи діалектні порушення фонетичної норми [3], що перегукується з дефініцією вище;
 - *фонографічний засіб*, що, з одного боку, не порушує вимовну норму слова, а з іншого, – не сприймається читачем як відображення норми: до прикладу, when – wen [14; 20].
- Прибічники такого ракурсу дослідження синтезують термін "графон" з таких термінологічних

одиниць, як “графема” та “фонема”, а тому відносять його до фонографічного рівня і вважають розмежування графічної і фонетичної складової умовним;

– *асоціативний стилістичний прийом фонологічного мовного рівня*, що зреалізований шляхом порушення орфографічної норми [13]. Однак, таке визначення графона контрастує з вище аналізованими дефініціями, залишаючи поза межею дослідження низку явищ фонології, що пов’язані з дефектами вимови, афективними станами, що впливають на формування ідіолекту, вимовним акцентом тощо;

– *графіко-фонетичний засіб стилістики*, що відображає будь-яке стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми [19; 24; 30]. Таке визначення є ширшим, ніж вище перераховані, оскільки відносить до графонів такі графічні засоби, як курсив, дефісацію, факультативні лапки, великі літери замість маленьких або навпаки, включення до графічного обриса слова елементів інших знакових систем, відхилення від орфографічної норми, що призводить до переосмислення слова, фігурне розташування тексту на сторінці, а також суміщення вказаних вище способів у різноманітних комбінаціях.

У рамках *лінгвосинергетичного підходу* до вивчення виражально-зображальних засобів постмодерністської поезики [4; 6], і графону у тому числі, графон тлумачать як *стилістичний засіб виражальності* з когерентними (взаємопогоджувальними, взаємозамінними) складовими (фонетичною та графічною), які взаємодіють між собою за принципом ризому: кожна з них за певних умов у тому чи іншому контексті може стати пріоритетною у динамічній системі постмодерністського художнього тексту [4].

Безкінечна плюралістичність змісту та спеціальне графіко-зображальне оформлення постмодерністського художнього тексту зумовлюють його розуміння в деструктивному ключі, тобто як хаос строкатих фрагментів. Саме тому ми схилиємося до думки про те, що графон належить до графічного рівня, виникнення і становлення якого зумовлене постмодерністською поезикою.

Нижче розглянемо графон у трьох ракурсах: *структурному, семантичному та функціональному*.

За структурними особливостями графонів, а саме кількістю компонентів, що входять до їх структури, виділяємо *одно- та багатокомпонентні* графони. *Однокомпонентні* графони складаються з одного слова, немаркованого або маркованого графічними засобами виділення тексту (курсивом, капіталізацією, тощо). Наприклад, у реченнях *"It suits you good, darlink. Tek it. Is better that your coat"* (MLW, с. 51), графони *"darlink"*, *"tek"* у поєднанні з порушеннями граматичної норми *"is better that"* віддзеркалюють особливості мовлення й акценту середнього ступеня героїні єврейського походження, яка багато років проживає в Англії, однак не повністю вдосконалила навички усного мовлення. Графони *"GOING"*, *"PLAY"* у реченнях *"How's it GOING, Lisa?" he said, in a remarkably loud voice* (МК, с. 273), *"Will you come up to PLAY"* (МК, с. 274) відображають особливості емоційного мовлення маленького хлопчика, який окремі слова вимовляє досить голосно. У реченні *"I'm TRYING! she heard herself shout. Clearly she was more nervous than she'd realized"* (МК, с. 278) графон *"TRYING"* передає емоційний стан героїні, яка помітно нервує перед відповідальним побаченням. З аналізу досліджуваного матеріалу випливає, що однокомпонентні графони спотворюють фонетичну норму (*"darlink"*, *"tek"*), а також відображають просодичні особливості вимови (*"GOING"*, *"PLAY"*, *"TRYING"*) з метою підсилення емоційного стану персонажів.

Багатокомпонентні графони складаються з двох і більше компонентів у межах одного слова, наприклад, *"OxfordCambridge"* (MLA, с. 2), яке може бути поділене на склади за допомогою дефісації, як от *"cap-it-alists"* (MLA, с. 207), або з кількох слів, об’єднаних дефісацією у словосполучення чи речення: *"look-how-grown-up-I-am voice"* (MLA, с. 11) тощо.

У багатокomпонентних графонах дефісація часто поєднується з іншими графічними засобами (апострофом, курсивом), не лише відтворюючи ідіолект мовця, але й створюючи авторські неологізми з новим лексичним та емоційним навантаженням: "*My let's-be-sensible voice*" (MLA, с. 11) – поєднання дефісації з графічним символом апострофа, що відображає усічену форму займенника "us"; "*Mrs. Flog-'em-and-send-'em-home*" (MLA, с. 123) – поєднання дефісації з капіталізацією, а також з графічним символом апострофа, що відображає усічену форму займенника "them" на позначення іронічного ставлення до діалекту героїні; "*cap-it-alists*" (MLA, с. 207), де поєднання дефісації з курсивом віддзеркалює іншомовний акцент.

Як показує аналіз матеріалу, багатокomпонентні графони спотворюють фонетичну норму ("*cap-it-alists*", "*hom-aahj*"), а також просодичні властивості, як от ритм мовлення ("*this namby-pamby molly-coddly waste-of-time do-gooding nonsense*"), і, у такий спосіб, підсилюють особливості ідіолекту, діалекту чи акценту мовця.

В іншій термінології графони за своїм складом поділяють на *інтеріорні* та *контактні* [19; 21]. *Інтеріорні* графони реалізуються у межах слова. До прикладу: "*Is bebby father my husband Nikolai*" (MLA, с. 261), де графон "*bebby*" відображає як спотворення фонетичної норми (явище редукції), так і граматичної норми (порушення правил використання артикля та присвійного відмінку). *Контактні* графони утворюються на межі слів. До прикладу: "*Gotcha!*" (MLA, с. 161), де графон "*gotcha*", утворений шляхом злиття двох слів в одне (*got+you*), відтворює фонотактичні особливості мовлення (злиття, як способу поєднання фонем у плинному мовленні).

У *семантичному аспекті* можна виділити кілька типів графона: 1) з огляду на обсяг графічно виділеної складової графона (фонем, морфем, слова, речення, текстового фрагмента); 2) за типами буквених змін; 3) за причиною відступу від мовної норми; 4) за ступенем автентичності. Розглянемо їх детальніше.

З огляду на обсяг графічно виділеної складової графона (фонем, морфем, слова, речення, текстового фрагмента) розрізняють *графофонологічні*, *графоморфологічні*, *графосинтаксичні* та *графотекстуальні* графони [16], які реалізують свої смислотвірні характеристики у контексті, вступаючи у різноманітні відношення з семантикою одиниць інших мовних рівнів [33].

За типами буквених змін орфографічної норми ми пропонуємо поділяти графони на *якісні*, як у реченні "*Ofcoss we have it*" (MLV, с. 5) та *кількісні*, як от "*What it mean, this dooh-ress word?*" (MLA, с.с.130 –131), де графони "*offcoss*" (*of course*) та "*dooh-ress*" (*duress*) відображають іноземний акцент, а графон "*what it mean*" – відхилення від норм граматики, які спричинені як географічним, так і соціальним походженням мовця. Як якісні, так і кількісні графони можуть передавати такі просодичні (інтонація, висота голосу, наголос тощо), фонотактичні/структурні (принципи поєднання фонем) й фоноетичні особливості мовлення (структурування фонем з метою фонологічної милозвучності) [26, С.53–57], що й формують певний вимовний тип: "*Hello-o. This is Cindy Bad Eel*" (*Cindy Baddiel*), "*Slo-ow down, please*" (*slow down*) (MLW, с.109).

За причиною відступу від мовної норми графони поділяють на *внутрішньолінгвістичні* та *екстралінгвістичні* [14; 20]. *Внутрішньолінгвістичні* графони мають синтагматичний характер, тобто відображають градацію та асиміляцію звуків, зокрема й на позначення вимовного акценту, як от графони "*Muz*" (*Ms*), "*'ere*" (*here*) "*'Old on*" (*hold on*) у реченні "*Eileen, where's Muz Bad Eel?*" "*She's just 'ere. 'Old on...*" (MLW, с.108). *Екстралінгвістичні* графони віддзеркалюють певні чинники формування як ідіолекту, так і вимовного акценту, наприклад, вплив емоційного та фізичного стану людини, певні вади чи відхилення розвитку, а також її територіально-соціальну або національну приналежність: "*I'm sorry, I think you've got the wrong number.*" "...*Nah, I ent. She give it me. You're 'er what comes to 'ospital, in't yer? Wivve posh voice? She give me yer number. That lady wivve pink dressin' gahn. She says she wants*

'*er dressin' gahn agin. And 'er slippers*" (MLW, с.194), що може бути інтерпретований як "...*No, I haven't. She gave it to me. You are the one who comes to the hospital, aren't you? With a posh voice? She gave me your number. That lady in a pink dressing gown. She says she wants her dressing gown again. And her slippers*" – приклади порушення фонетичної й граматичної норм ілюструють не лише діалект жінки з огляду на її територіальну й соціальну приналежність, але й через розлади психіки.

За ступенем автентичності графони поділяють на *оказіональні*, тобто такі, що відображають окремі ознаки мовлення, *та рекурентні*, як такі, що систематично використовуються з метою наближення мовлення героя до ситуації реального спілкування [21, с.19]. *Оказіональні* графони виникають у художньому тексті спонтанно і мають непостійний характер: У реченні "*She talked in her own DIY language – Ukrainian sprinkled with words like handheldblendera, suspenderbeltu, green-fingerdski*" (MLA, с.с. 7–8) виділені *оказіональні* графони відображають особливості сильного акценту й спотворення норм граматики героїні-іноземки, адже вона створює нові слова в англійській мові, додаючи до них закінчення притаманні її рідній мові, тобто українській.

Рекурентні графони доволі часто повторюються у текстовій тканині і у такий спосіб передають статичні особливості мовлення героїв, індивідуалізують їх манеру спілкування та відображають порушення мовної норми загалом. Так у реченнях "*Hmm. What I want?*" (*he pronounces it 'vat I vant'*)" (MLA, с. 15), графони "*vat*" і "*vant*", які часто повторюються в одному й тому ж тексті, передають характерні особливості мовлення емігрантів українського походження. Наратор іронізує з акценту мовців, які не позбуваються його, незважаючи на доволі значний термін проживання в Англії. У прикладі "*This whole megillah is too long for you. You will be falling asleep before I tell it*" (MLW, с. 287), графон "*megillah*" (з гебрійської – довга, нудна, заплутана історія) відображає не стільки особливості поліетнічної національної мови, що характеризує мовця з іншої мовної спільноти, скільки критичне ставлення героїні-британки гебрійського походження до власної розповіді англійською мовою, яку її товаришка, уроджена англійка, може не зрозуміти з огляду на різницю у культурі, релігії, історії та вихованні.

З вище викладеного висновуємо, що у функціональному плані вирізняють низку функцій, які виконує графон у ПХТ, серед яких: індивідуалізуюча, емотивна, смислотвірна та уточнювальна. Так *індивідуалізуюча функція* полягає у тому, що графон привертає увагу читача до типових особливостей героя, виділяючи його з-поміж інших за характерними ознаками вимови. *Уточнювальна функція* полягає у приверненні уваги читача до важливих з погляду змісту текстових фрагментів [20; 21; 22; 24]. Також графони виконують *емотивну функцію*, у якій виражають як ідіолект мовця спричинений певними емоційними станами мовця. Виконуючи *смислотвірну функцію*, графон характеризується такими смислотвірними властивостями, що виражають не лише вимовний тип, а надають нових ознак певній лексемі у конкретному контексті. Вище аналізовані функції реалізуються не лише засобами буквених, але й не буквених графем, як от курсив, капіталізація, дефісація, знаки пунктуації, пробіл тощо.

Графічні новації ПХТ, серед яких графон займає чільне місце, уможливають як відображення таких вимовних типів як поліетнічна національна мова, ідіолект, діалект, акцент, так і віддзеркалення просодичних, фонотактичних/структурних й фоноетичних особливостей мовлення на позначення вимовних типів на графічному рівні засобами хаотично інтегрованих буквених і небуквених графем, серед яких особливо продуктивними є повтор, дефісація, капіталізація, шрифтове виділення, знаки пунктуації тощо.

Висновки. Постмодерністська поетика відзначається новою графічною формою, яка твориться за допомогою низки гетерогенних графічних новацій, серед яких чільне місце відводиться графону. Під графоном ми розуміємо такий тип графічної новації, що відображає стилістично значиме відхилення від графічного стандарту чи орфографічної норми. Вимовні типи – це такі норми вимови, що характеризують приналежність мовця до певного ареального чи соціального стратумів мовної культури. У постмодерністському художньому тексті

актуалізація вимовних типів реалізується різноманітними графонами, які класифікуються в структурному, семантичному й функціональному аспектах. За допомогою графона відображають такі вимовні типи як поліетнічна національна мова, ідіолект, діалект, акцент, а також віддзеркалюють просодичні, фонотактичні й фоноетичні особливості мовлення для позначення ступенів акценту на якісно новому рівні засобами хаотично інтегрованих буквених і небуквених графем, серед яких особливо продуктивними є повтор, дефісація, капіталізація, шрифтове виділення, знаки пунктуації тощо. Перспективи **подальших досліджень** вбачаємо у класифікації графічних новацій як стилістичних прийомів у ПХТ.

Література

1. Абрамова И. Е. Идентификация личности иностранца по фонетическому акценту / И.Е. Абрамова // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение. – 2004. – Выпуск 23. – № 21 (122). – С. 12–20.
2. Анохіна Т. О. Поліфункціональність та поліаспектність графічних знаків / Т. О. Анохіна // Вісник Сумського держ. ун-ту. Сер. : “Філологічні науки”. – Суми : СумДУ, 2004. – № 3 (62). – С. 9–14.
3. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / Ирина Владимировна Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 304с.
4. Бабелюк О. А. Принципи постмодерністського текстотворення сучасної американської прози малої форми : [монографія] / Оксана Андріївна Бабелюк. – Дрогобич : ТзОВ “Вимір”, 2009. – 296 с.
5. Бабченко Н. В. Фонетико-графічні особливості сучасної економічної та політичної лексики французької мови: автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.05 “Романські мови” / Н. В. Бабченко; Київський. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2007. – 17 с. – укр.
6. Белехова Л. І. Образний простір американської поезії: лінгво-когнітивний аспект: автореф. дис. ... д-ра філол. наук : спец. 10.02.04 "Германські мови" / Лариса Іванівна Белехова; Київ. нац. лінгв. ун-т. – К., 2002. – 34 с.
7. Білецька О.В. Графічні новації постмодерністського художнього тексту крізь призму візуальної риторики // Філологія ХХІ століття: теорія, практика, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. Дрьомін В.М. – Одеса: Фенікс, 2014. – 1 електрон.опт.диск.
8. Большакова Н.Н. Игровая поэтика в литературных сказках Михаэля Энде: автореф. дис. канд. филол. наук : 10.02.04. – М., 2010. – 20 с.
9. Брандес М. П. Стилистика текста. Теоретический курс / Маргарита Петровна Брандес. – М. : Прогресс-Традиция; ИНФРА-М, 2004. – 416 с.
10. Вишневская Г. М. Межкультурная коммуникация, языковая вариативность и современный билингвизм // Ярославский Педагогический Вестник: Научно-методический журнал. № 1 (30). Ярославль, 2002 http://vestnik.uspu.org/releases/novye_issledovaniy/13_1/
11. Данилюк С.С. Використання графічних засобів у текстах електронної пошти // Наукові записки. Серія : Філологія. – Вінниця: ВДПУ, 2009. – С. 216–219.
12. Дзякович Е.В. Особенности использования средств параграфемии в современной печатной рекламе / Е.В. Дзякович // Вопросы стилистики. – Саратов, 1998. – Вып. 27. – С. 141–145.
13. Емельянова Л.Л. Нарушение орфографической нормы как средство создания стилистического эффекта // Филол. науки, 1976. № 1. – С. 107-112.
14. Емельянова, Л.Л. Типы и функции графона в английской художественной речи: Автореф. дис. канд. филол. наук. – Одесса, 1977. – 24 с.
15. Зелінська О. І. Лінгвальна характеристика українського рекламного тексту: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 / О. І. Зелінська; Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2002. – 17 с. – укр.
16. Ківільша О.Є. До лінгвостилістичного аналізу експресивної графіки // Культура слова. – 1985. – Вип.28. – С.67–71
17. Коваль Т. Експресивність та засоби її творення в сучасному дискурсі преси / Коваль Тетяна // Лінгвістичні студії: зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. – Донецьк : ДонНУ, 2012. – Вип. 24. – С. 119–122.
18. Кочубей В.Ю. Фонологічні та фонетичні особливості залишкового вимовного акценту в англійському мовленні українців / В.Ю. Кочубей // Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство). – Кіровоград: РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2005. – Випуск 59. – С. 278-287.
19. Куликова Е. В. Графические средства как стилистические приемы художественного текста / Е. В. Куликова // Культура народов Причерноморья. – 2001. – № 23. – С. 221–228.
20. Куликова М.Н. Фонографическая стилизация речи: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04. – Санкт-Петербург, 2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dissercat.com/content/fonograficheskaya-stilizatsiya-rechi>. – Заголовок з екрану.

21. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту / В. А. Кухаренко. – Вінниця: Нова кн., 2004. – 272 с.
22. Микитюк І.М. Графічні засоби як носії прагматичного значення у тексті // Матеріали II міжнародної науково-практичної конференції “Сучасні наукові дослідження – 2006”: Філологічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта. – Том 39. – 2006. – С. 34–36.
23. Минаева Л. В. Мультимодальність текстів печатних СМІ і реклами / Л. В. Минаева // Вест. Моск. ун-та. Сер.19. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – 2002. – №4. – С. 26–32.
24. Мищенко Н. В. Графон как стилистический приём в современных печатных текстах / Н. В. Мищенко // Вестник КрасГУ “Речевое общение” (Теоретические и прикладные аспекты речевого общения). – Красноярск, 2006. – Вып. 8–9 (16–17). – С. 211–216.
25. Мореховский А.Н., Воробьева О.П., Лихошерст Н.И., Тимошенко З. В. Стилистика английского языка. – К. : Вища школа. – 1984. – 241 с.
26. Паращук В.Ю. Теоретична фонетика англійської мови: Навчальний посібник для студентів факультетів іноземних мов / В.Ю. Паращук. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 240 с.
27. Просалова В. Інтермедіальність як явище мистецтва і метод аналізу // Філологічні семінари: Парадигма сучасного літературознавства: світовий контекст. Випуск 16. – Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2013. – С. 46–53.
28. Светлова А.І. Поліфункціональність та поліаспектність комунікативного мовчання в англійському художньому дискурсі / Светлова А.І. // Вісник Сумського держ. ун-ту. Сер. : “Філологічні науки”. – Суми : СумДУ, 2010. – Том 2. – № 3. – С. 104–112.
29. Сизенко А. С. Функціональні характеристики некодифікованих графічних утворень у сучасному французькому письмі : автореф. дис. ... канд. філол. наук. : спец. 10.02.05 “Романські мови” / А. С. Сизенко. – К., 2008. – 20 с.
30. Сковородников А. П. Графон // Энциклопедический словарь-справочник. Выразительные средства русского языка и речевые ошибки и недочёты / Под ред. А. П. Сковородникова. 2-е изд. М. : Флинта: Наука, 2009. – 480 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D1%80%D0%B0%D1%84%D0%BE%D0%BD>. – Заголовок з екрану.
31. Стаценко Е.С. Графические особенности английской и русской чат-коммуникации: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20. “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / Стаценко Евгения Сергеевна. – Пятигорск, 2010. – 209 с. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.dissertat.com/content/graficheskie-osobennosti-angliiskoi-i-russkoi-chat-kommunikatsii>. – Заголовок з екрану.
32. Чемеркін, С. Г. Елементи техно у креолізованому художньому тексті [Текст] / С. Г. Чемеркін // Мовознавство : Науково-теоретичний журнал. – 2008. – N4/5. – С. 64–71.
33. Чернец Л.В. Поэтическая графика // Введение в литературоведение / Под ред. Л.В. Чернец. М., Высшая школа, 2004. – С.467–477.
34. Barasa S., Mous M. The Oral & Written Interface in SMS : Technologically Mediated Communication in Kenya / S. Barasa, M. Mous // Craats, I. van der, Kurver J. Low-Educated Adult Second Language and Literacy Acquisition 4th Symposium. – Antwerp, 2008. – P. 234–242.
35. Barthes R. "Rhetoric of the Image." Image, Music, Text. Ed. and trans. Stephen Heath. New York: Hill and Wang, 1977.
36. Hilligoss S., Howard Th. Visual Communication: A Writer’s Guide, Second Edition. Pearson Education, Inc. (Publishing as Longman Publishers.) . – 2002. – 187 p.
37. Kostelnick Ch. The Rhetoric of Text Design in Professional Communication // The Technical Writing Teacher 17 (1990): P.189-202.
38. Walsh M. Reading visual and multimodal texts: how is “reading” different? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.decd.sa.gov.au/northernadelaide/files/links/Reading_multimodal_texts.pdf – Заголовок з екрану.

Джерела ілюстративного матеріалу

- (МК) – Keyes M. Sushi for Beginners. – London: Penguin Books, – 2001. – 564 p.
(MLA) – Lewycka M. A Short History of Tractors in Ukrainian. – London: Penguin Books, – 2006. – 325 p.
(MLS) – Lewycka M. Strawberry Fields. – New York: Penguin Books, – 2008. – 294 p.
(MLV) – Lewycka M. Various pets Alive and Dead. – London: Penguin Books, – 2012. – 367 p.
(MLW) – Lewycka M. We Are All Made of Glue. – London: Penguin Books, – 2010. – 325p.